

ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนา ของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.ศกิตตา নিজรัลกุล*

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือแม้แต่การศึกษานอกระบบโรงเรียน "สื่อการสอน" นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษา ของประเทศไทยพบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไข และพัฒนาอย่างจริงจังก็คือเทคนิควิธีสอนและการใช้สื่อการสอนของครู วิธีการสอนที่นิยมโดยทั่วไป เป็นวิธีการสอนแบบเก่าซึ่งเน้นหนักในด้านความจำมากกว่าความคิด และไม่มีสื่อการสอนช่วย ในด้านการสอนเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีและเร็วขึ้น และสื่อบางอย่างทำให้นักเรียนได้สัมผัสด้วย ประสาททั้ง 5 ทำให้เข้าใจแจ่มแจ้ง นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดความคิด ความสนุกสนาน เพลิดเพลินช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะเป็นแนวทางให้การเรียนการสอนได้ผลตามเป้าหมาย (กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล, 2529)

สภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบ โรงเรียน การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา นอกจากจะสังกัดกรมสามัญศึกษาแล้วยังมีโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกประเภทหนึ่งซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนคือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาอย่างเดียวและเปิดสอนทั้งวิชา ศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน

ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีการสอนวิชาศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กันในระดับชั้นมัธยม เมื่อเรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วนักเรียนจะจบการเรียนวิชาศาสนาในระดับต้น ระดับกลาง และ/หรือระดับปลายไปพร้อมกัน ทำให้สามารถไปศึกษาต่อในระดับสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศแถบตะวันออกกลาง

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 7 ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผลจากการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา แม้รัฐบาลและหน่วยงานทางราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะพยายามให้ความสำคัญ อีกทั้งสนับสนุนและส่งเสริมในระดับนโยบายอย่างสูงแล้วก็ตาม แต่การนำวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย มาสู่การปฏิบัติจริงยังมีปัญหาอีกมาก โดยเฉพาะในส่วนของการบริหารและการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ดังนั้นในนโยบายแนวทางในการพัฒนา และอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามปีงบประมาณ 2531-2534 (แผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6) ซึ่งได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2531 มีนโยบายข้อหนึ่งว่า 'เร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทั้ง 3 สายวิชา คือ วิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ' การที่รัฐกำหนดแนวทางในการพัฒนาและอุดหนุนการเรียน การสอนวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ตามแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6 (2531-2534) นี้ จะทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะ (กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล, 2529)

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประสบผลสำเร็จอย่างมากในเชิงปริมาณ แต่ในด้านคุณภาพของนักเรียนยังไม่กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาสื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนและอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ วิธีสอนของครูผู้สอนวิชาศาสนา ยังไม่เหมาะสมครูผู้สอนใช้อุปกรณ์หรือสื่อประกอบการสอนน้อยมาก วิธีสอนไม่น่าสนใจ ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยาย อ่านให้ฟังและบอกจุดเป็นส่วนใหญ่ มูลเหตุสำคัญที่ครูผู้สอนวิชาศาสนาไม่ใช้สื่อประกอบการสอนนั้น เนื่องจากครูผู้สอนไม่มีวุฒิการศึกษาหรือมีวุฒิการศึกษาต่ำ ใช้วิธีสอนตามแบบที่เคยถูกสอนมาประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เนื่องมาจากการขาดแคลนสื่อการสอน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีว่า ผลจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่าครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ มีความสนใจที่จะใช้สื่อการสอนได้ผ่านการอบรมด้านวิธีสอนถึงร้อยละ 74.67 และร้อยละ 46.38 ได้นำความรู้ จากการอบรมไปใช้ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านการขาดแคลนสื่อจึงไม่อาจใช้สื่อการสอนได้ (อารมณฺ์ มามะ, 2529)

ดังนั้นหน่วยงานและส่วนราชการหลายฝ่ายได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านวิชาสามัญ วิชาศาสนาและวิชาชีพ ในส่วนของวิชาสามัญนั้น ส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2, เขต 3 และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการส่งเสริมการเรียน การสอนภาษาไทยให้แก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่ไปด้วยผู้วิจัยได้มองเห็นว่า นอกเหนือจากโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย

แก่นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควบคู่ไปด้วย เพื่อแก้ปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษา และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

จุดประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เฉพาะดังนี้

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อทราบสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนา
2. เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสมความมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อสำรวจปัญหาการนำสื่อการสอนมาใช้ในการสอนวิชาศาสนาของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อรวบรวมปัญหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความสำคัญของการวิจัย

หากจุดประสงค์ของการวิจัยบรรลุผลอย่างครบถ้วน ก็สามารถได้ประโยชน์ดังนี้

1. ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน มีผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการเรียนการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ว่ามีสภาพและปัญหาอะไร ความรุนแรงมากน้อยเรียงลำดับลดหลั่นกันอย่างไร เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขสภาพและปัญหาได้ถูกต้อง
2. ประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผลการวิจัยนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาด้านการผลิต การจัดหา และการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เพื่อการจัดอบรมครูสอนศาสนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เป็นครูสอนศาสนา จำนวน 209 คน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 86 โรงเรียนที่เปิดสอนทั้งหลักสูตรสามัญและหลักสูตรอิสลามศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 คุณลักษณะของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.2 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.3 ปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.4 พฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.5 ทักษะที่มีต่อการใช้สื่อการสอน ของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาศาสนา ซึ่งอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักสูตรอิสลามศึกษา หมายถึง หลักสูตรด้านวิชาศาสนาอิสลามที่ใช้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

สภาพ หมายถึง สภาพะสื่อการสอนและการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ ประกอบการสอนเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูสอนศาสนา หมายถึง ครูผู้สอนศาสนาอิสลาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มประชากรจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ใช้หลักสูตรสามัญสอนไปพร้อมกับวิชาศาสนา ซึ่งมีจำนวน 86 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสอนศาสนา จำนวน 209 คน

2. เครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 1 ฉบับสำหรับครูสอนศาสนา ลักษณะแบบสอบถามมี 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบ ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน ตอนที่ 3 ทักษะคิดที่มีต่อการใช้สื่อการสอนและพฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนา ตอนที่ 4 สภาพของสื่อการสอนวิชาศาสนา และตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนทั้งทางไปรษณีย์ และออกไปแจกพร้อมเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 250 ฉบับ ได้รับคืนมาเพียง 220 ฉบับ เลือกแบบสอบถามได้เฉพาะที่สมบูรณ์ที่สุด 209 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยอาศัยระเบียบวิธีการทางสถิติคือ หาค่าร้อยละของทุกหัวข้อของแบบสอบถาม เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา สภาพของสื่อการสอนวิชาศาสนา ทักษะคิดที่มีต่อการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา พฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูสอนศาสนาในการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปผลการวิจัย

- 1. สถานภาพของผู้ตอบ
 - 1.1 เพศ โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นครูสอนศาสนาชาย คิดเป็นร้อยละ 72.2 และครูสอนศาสนาหญิง ร้อยละ 26.8
 - 1.2 ภาษาที่ใช้ในครอบครัว โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 51.7 และภาษาถิ่นไทยใต้ คิดเป็นร้อยละ 43.5
 - 1.3 ภูมิลำเนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลเดียวกับโรงเรียนที่สอน ร้อยละ 40.7
 - 1.4 วุฒิการศึกษาวิชาศาสนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดวิชาศาสนาระดับอิสลามศึกษาคอนพลาย คิดเป็นร้อยละ 56.9
 - 1.5 สถานที่จบการศึกษาวิชาศาสนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับสูงสุดวิชาศาสนาในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 86.6
 - 1.6 วุฒิการศึกษาวิชาสามัญ โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดวิชาสามัญ คือ ม.3 หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 33

- 1.7 สถานที่จบการศึกษาวิชาสามัญ โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับสูงสุดวิชาสามัญในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 96.7
- 1.8 วุฒิการศึกษาวิชาชีพครู โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครู คือไม่มีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 61.7 และมีบ้างเล็กน้อย ที่มีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครู คิดเป็นร้อยละ 7.6 เท่านั้น
- 1.9 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่เป็นครูสอนวิชาศาสนาประจำโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.7
- 1.10 ตำแหน่งที่ปฏิบัติโดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่เป็นครูสอนวิชาศาสนา ร้อยละ 90.5 มีบ้างเล็กน้อยที่มีตำแหน่งปฏิบัติในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าสายวิชาศาสนา คิดเป็นร้อยละ 6.3 เท่านั้น
- 1.11 หน้าที่พิเศษ โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ไม่มีหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากภาระงานสอน ร้อยละ 45.5 และเป็นครูแนะแนว คิดเป็นร้อยละ 11.5 และงานทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 10 เท่านั้น
- 1.12 งานพิเศษอื่น ๆ นอกเหนือจากสอนในโรงเรียน โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีงานพิเศษอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนในโรงเรียน คือ ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 31 รับสอนพิเศษคิดเป็นร้อยละ 11.5 ทำนาและค้าขายคิดเป็นร้อยละ 10
- 1.13 ระดับชั้นที่สอน โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีระดับชั้นที่สอนคิดเป็นร้อยละสูงสุดคือ ระดับต้น คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมาสอนทั้ง 2 ระดับ คือทั้งระดับต้นและระดับกลาง และสอนระดับกลางและปลายคิดเป็นร้อยละ 39.2
- 1.14 วิชาที่สอน โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีวิชาที่สอนคิดเป็นร้อยละสูงสุด คือ วิชาเอกภาพ คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาเป็นวิชาบูรณาการ คิดเป็นร้อยละ 39.8
2. ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.1 สภาพการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ใช้สื่อการสอนเป็นประจำ พบว่าใช้เป็นบางครั้งคิดเป็นร้อยละสูงสุด คือ 44 รองลงมาคือ ไม่มีสื่อการสอนให้ใช้ คิดเป็นร้อยละ 39.8
- 2.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา โดยภาพรวมปัญหาที่เกิดขึ้น ครูส่วนใหญ่พบว่า ไม่มีงบประมาณสำหรับซื้อสื่อการสอน คิดเป็นร้อยละ 95.2 รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร (91.9) ครูไม่ทราบว่าจะทเรียนไหนควรใช้สื่ออะไร (90.9) ครูไม่มีความรู้ในการเลือกใช้สื่อการสอน (87.7) และไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อการสอน (71) เป็นต้น
3. ศึกษาทัศนคติที่มีต่อการใช้สื่อการสอน และพฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนา

ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 ทักษะที่มีต่อการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ต่างลงความเห็นว่สื่อการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (92.8) สื่อการสอนช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น (93.7) เป็นต้น

3.2 ทักษะของครูสอนศาสนาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนจำแนกตามระดับอายุ พบว่ากลุ่มที่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี จะมีทัศนคติที่ดีมาก

3.3 ทักษะของครูสอนศาสนาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนจำแนกตามวุฒิการศึกษา วิชาสามัญ จำแนกตามระยะเวลาที่เป็นครูสอนศาสนาและจำแนกตามระดับชั้นที่สอน พบว่า ต่างก็มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อการสอนทั้งสิ้น

3.4 พฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนา โดยภาพรวมครูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีเทคนิคการสอนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจะต้องปรับปรุง ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ

4. สภาพสื่อการสอนวิชาศาสนาที่มีในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยภาพรวมจะ พบว่า สภาพสื่อการสอนวิชาศาสนาของโรงเรียนจำนวนมากที่โรงเรียนมีอยู่นั้นอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

5. ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูสอนศาสนา ในการสนับสนุนการใช้และการผลิตสื่อการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ต้องการให้โรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการสอน คิดเป็นร้อยละสูงสุดคือ 62.7 รองลงมาได้แก่ การสนับสนุนด้านสื่อการสอนจากผู้บริหาร 60.8 ส่งเสริมให้ครูเพิ่มความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสื่อการสอน เช่น อบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีผลิต และวิธีใช้อุปกรณ์เบื้องต้น (61.3)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบ

จากผลการวิจัยพบว่า ครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่ใช้หลักสูตรสามัญสอนไปพร้อมกับวิชาศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ใช้ภาษามลายูในครอบครัว มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลเดียวกับโรงเรียนที่สอน

ในด้านการศึกษาคูสอนศาสนาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดทางวิชาศาสนา คือ อิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิยะห์หรือระดับ 10) สถานศึกษาจบในประเทศไทย วุฒิการศึกษาสูงสุดวิชาสามัญ คือ ชั้น ม.3 หรือเทียบเท่า สถานศึกษาจบในประเทศไทยและมีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครูอยู่ในระดับต่ำมาก คิดเป็นร้อยละ 7.6

ในด้านลักษณะการปฏิบัติงานครูสอนศาสนาส่วนใหญ่สอนวิชาศาสนาประจำโรงเรียน

มากกว่าการรับจ้างสอนเป็นรายชั่วโมง หรือสอนทั้งวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์. หน้าที่พิเศษที่รับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนวิทยาศาสตร์ คือ เป็นครูแนะแนว และดูแลงานทะเบียนให้กับโรงเรียนบ้างเล็กน้อย นอกจากงานการสอนในโรงเรียนแล้วครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่จะมีงานพิเศษอื่น นอกเหนือจากการสอนเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว คือ การทำสวนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ส่วนการทำนาและค้าขายอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างต่ำ เพราะรายได้จากการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษาปีการศึกษา 2530 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 (2530 : 56) คือ ครูสอนศาสนามีความรู้ด้านศาสนาอิสลามระดับปลายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.4 และมีความรู้ด้านวิชาสามัญจบชั้น ป.6-ป.7 มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.8 และอัตราเงินเดือนของครูสอนศาสนาที่โรงเรียนจ้างอยู่ในอัตรา 600-1,000 บาท มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.2 จึงทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการทุ่มเทให้กับการสอน และการสร้างสรรค์สื่อการสอนประกอบการสอน

2. สภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนา

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้สื่อการสอนของครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ครูไม่ค่อยได้ใช้สื่อการสอนเป็นประจำ อันเนื่องมาจากปัญหาหลายด้าน และแต่ละด้านมีปัญหาค่อนข้างสูงเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน เช่น มีงบประมาณสำหรับจัดหาจัดซื้อสื่อการสอน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูไม่ทราบว่าจะหาหนทางไหนควรใช้สื่ออะไร ครูไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเนื้อหาใดควรใช้สื่อการสอนประเภทใดและที่สำคัญคือครูไม่มีสื่อการสอนเป็นประการสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ อารมณีย์ มามะ (2529 : 87) จะพบว่า ครูสอนศาสนาใช้วิธีสอนแบบการบรรยายและวิธีอ่านให้ฟัง แล้วบอกจุดเป็นส่วนใหญ่ อาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ คือ การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเรียนครูจึงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและการอ่านให้ฟังแล้วบอกจุดกันมาก และครูมีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครูอยู่ในระดับต่ำ จึงไม่ทราบว่าเมื่อใดควรใช้สื่อการสอนประเภทใด

3.ทัศนคติที่มีต่อการใช้สื่อการสอนและพฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนา

จากผลการวิจัย พบว่า ครูสอนศาสนาที่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งต่างลงความเห็นว่า สื่อการสอนส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สื่อการสอนช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สื่อการสอนช่วยทำให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น สื่อการสอนช่วยทำให้การสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาวิทยาศาสตร์ จำแนกตามระยะเวลาที่เป็นครูสอนศาสนา และจำแนกตามระดับชั้นที่สอน พบว่า ครูสอนศาสนาต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อการสอนทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ อารมณีย์ มามะ (2529 : 92) พบว่า ครูสอนศาสนาซึ่งเป็นครูสอนประจำในโรงเรียนมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่าครูที่โรงเรียน

จ้างสอนเป็นรายชั่วโมง

และจากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูสอนศาสนาามีเทคนิคการสอนในระดับที่ค่อนข้างจะต้องปรับปรุง ต่างลงความเห็นว่าการใช้สื่อช่วยในการเรียนการสอน การร่วมมือกันสร้างสื่ออุปกรณ์การสอน การใช้วิธีการสอนหลายแบบ การให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอย่างเหมาะสม กับบทเรียนเป็นต้น อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อารมณฺ์ มามะ (2529 : 87) พบว่า ครูสอนศาสนาใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนน้อยมาก และครูใช้วิธีสอนที่ไม่น่าสนใจ เช่น มักใช้การสอนแบบบรรยายและบอกจดอันเนื่องมาจากครูเหล่านั้นมีวุฒิวิชาชีพครูต่ำ หรือแทบไม่มีเลย จึงเป็นธรรมชาติอยู่เองที่ครูเหล่านั้นน่าจะจะใช้วิธีสอนแบบดั้งเดิมที่ตนเองเคยถูกสอนมานั่นคือการสอนแบบบรรยายและบอกจด ดังนั้นควรจัดอบรม เทคนิควิธีสอน การผลิต การเลือกและการใช้สื่อ การสอนให้แก่ครูสอนศาสนา

4. สภาพสื่อการสอนที่มีในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสภาพปัจจุบันยังขาดสื่อการสอนอยู่มาก เพราะจะพบสภาพสื่อการสอนเกือบทุกชนิดในแต่ละประเภทของสื่อการสอนไม่ค่อยมีอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ยกเว้น หนังสือพิมพ์ ลูกโลก หนังสืออ่านประกอบ แผนการสอนยังมีอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ อารมณฺ์ มามะ (2529 : 87) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาซึ่งขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอนและแหล่งวิชาการ เช่น เอกสาร ตำรา ห้องสมุด เป็นต้น ดังนั้นทางโรงเรียนหรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนด้านการสอนให้มากขึ้น

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูสอนศาสนาในการสนับสนุนการใช้และการผลิตสื่อการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการวิจัยพบว่า ครูสอนศาสนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนการใช้และการผลิตสื่อการสอน ต่างลงความเห็นว่าเป็นที่โรงเรียนควรมีนโยบายสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการสอน ความสนับสนุนด้านสื่อการสอนความสนับสนุนด้านสื่อการสอนจากผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในด้านสื่อการสอน เช่น การอบรมเกี่ยวกับเทคนิค วิธีผลิต วิธีใช้สื่อการสอน เป็นต้น จัดหาวัสดุอุปกรณ์บางประเภทมาเพิ่มเติมอย่างเพียงพอ การจัดสรรเงินงบประมาณด้านสื่อการสอนเหล่านี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2530 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 (2530 : 55) พบว่า เงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นงบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 50% จากเงินอุดหนุนที่โรงเรียนได้รับตามโครงการอุดหนุนนำไปใช้เพื่อพัฒนากิจการ

โรงเรียนนั้นเงินจำนวนนี้โรงเรียนได้นำไปปรับปรุงอาคารสถานที่อยู่ในอัตราร้อยละ 16.30% มากที่สุด และส่วนที่นำมาพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ในอัตราร้อยละ 1-15% เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศาสนาด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนวิชาศาสนาให้แก่ครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาและจัดซื้อสื่อการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. จากข้อมูลที่สำรวจสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ทางโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดหาสื่อการสอนให้ศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดโรงเรียนได้ (แต่ข้อมูลนี้มีข้อจำกัดอยู่ในเฉพาะปีที่สำรวจเท่านั้น)

3. โรงเรียนควรจัดแหล่งบริการสื่อการสอนขึ้นในโรงเรียนโดยรวบรวมสื่อการสอนหลายรูปแบบ หลายประเภท และจัดให้เป็นหมวดหมู่โดยมีครูดูแลหรือให้คำแนะนำการใช้สื่อการสอนแต่ละประเภท และผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการสอน

4. ปัญหาที่โรงเรียนหลายแห่งประสบก็คือ ครูสอนศาสนามีวุฒิการศึกษาวิชาชีพครูจะอยู่ในระดับต่ำ และมีวุฒิการศึกษาวิชาศาสนาระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย และวุฒิการศึกษาวิชาสามัญ ระดับ ม.3 หรือเทียบเท่า อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเรียนการสอนและการนำสื่อการสอนไปใช้ประกอบการสอนเพราะสื่อการสอนจะเป็นสื่อกลางที่ช่วยสื่อความหมายบางสิ่งบางอย่างที่ครูไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ เช่น การเรียนการสอนภาษาอาหรับ ครูสอนศาสนาที่สอนภาษาอาหรับในระดับต้นมักเป็นครูที่มีวุฒิการศึกษาวิชาศาสนาระดับอิสลามศึกษาตอนปลายเป็นอย่างมากที่สุด จึงทำให้คุณภาพการเรียนการสอนภาษาอาหรับลดน้อยลง ซึ่งภาษาอาหรับเป็นวิชาแกนที่ช่วยในการอ่านและศึกษาวิชาศาสนาจากคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นต้น วิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาสภาพและปัญหานี้ได้ก็คือสนับสนุนให้ครูสอนศาสนาได้เข้ารับอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน และวิชาการด้านอื่น ๆ เป็นครั้งคราว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ครูสอนศาสนาได้นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนต่อไป โดยมีหน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนด้านงบประมาณและการจัดการ เพราะครูสอนศาสนาส่วนมากได้รับเงินเดือนจากโรงเรียนเดือนละ 600-1,000 บาท และครูสอนศาสนาบางส่วนสอนวิชาศาสนาให้ด้วยความศรัทธาในศาสนาอิสลาม และยังคงดูแลเศรษฐกิจของครอบครัวให้อยู่รอดอย่างมีประสิทธิภาพด้วย และทางโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในเขตการศึกษาเก็บอัตราค่าเล่าเรียน

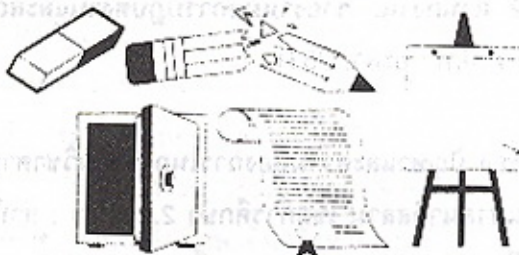
ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ประมาณ 200-400 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.2

ดังนั้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศาสนาให้มีประสิทธิภาพโดยครูสอนศาสนา มีสื่อการสอนใช้ประกอบการสอนเหมือนวิชาสามัญอื่น ๆ เช่น วิชาภาษาไทย วิชาสังคม และ วิชาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น และเพื่อปรับปรุงการสอนในห้องเรียนให้สอดคล้องกับหลักการ เรียนรู้ของมนุษย์และเพื่อให้นักเรียนที่เรียนหลักสูตรสามัญไปพร้อมกับวิชาศาสนาได้รับโอกาสทางการศึกษาการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้นต่อไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอาหรับในระดับต่าง ๆ ของหลักสูตรวิชาศาสนา ซึ่งรวมถึงการใช้สื่อการสอนซึ่งเป็นวิชาแกนในการศึกษา วิชาอิสลาม ศึกษาขั้นสูงต่อไป

2. ควรทำการวิจัยศึกษาแนวโน้มการเรียนการสอนพัฒนาการศึกษาอิสลามศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพหรือใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นด้านคุณภาพทางการศึกษา

บรรณานุกรม

- กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล. รายงานของคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาของรัฐสำหรับประเทศไทย, 2503.
- กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล. ผลการวิจัยการสำรวจการจัดโปรแกรมและแผนการเรียนวิชาสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาของรัฐสำหรับประเทศไทย, 2529.
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, สำนักงาน. รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา 2530 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2. ยะลา, 2530. (อัดสำเนา)
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, สำนักงาน. รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2530. ม.ป.ท., ยะลา, 2531.
- อารมณ์ มานะ. รายงานวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการในการสอนวิชาศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2. ยะลา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ประจำเขตการศึกษา 2, 2525. (อัดสำเนา)